

Ontwerpen over de tuingrens heen

Voor een Groningse straat ontwierp Marnix Tavenier een collectief voortuinbeeld. De beplanting speelt daarin de hoofdrol. Om zijn plan te laten slagen nam hij met elke bewoner apart diens wensen door.

Hoe ontwerp je een collectief voortuinbeeld? „Door vooral oog te hebben voor het individu”, zegt tuin- en landschapsarchitect Marnix Tavenier van MXT landschappen in Haarlem, „want die wordt in een gezamenlijk ontwerp nogal eens vergeten.” Tavenier maakte voor een straat in een Groningse nieuwbouwwijk via een CPO (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap) een ontwerp waarbij hij nagenoeg alle voortuinen betrof. In de zomer van 2011 werd het groen opgeleverd. „Ik heb heel vroeg in het proces een op een met de bewoners gesproken: het serieus nemen van individuele wensen is heel belangrijk om je collectieve ontwerp te laten slagen.”

Auto in de tuin

De Eridanusstraat bestaat uit 26 geschakelde woningen (rijwoningen en twee-onder-eenkappers). Vanwege een verspringende rooilijn variëren de voortuinen in lengte van zo'n 7 tot 11 m. De gemeente stelde de eis dat in die

voortuin minimaal één auto geparkeerd moest worden. Voor het ontwerpen van de eerste meters van de tuinen trok het bewonerscollectief daarom tuin- en landschapsarchitect Tavenier aan. Die heeft voorgesteld om verder te kijken dan de eigen tuingrens en vooral veel met beplanting te werken: groene erf-grenzen, bomen, heesters, vaste planten en bollen. En om die bouwstenen op een dusdanige manier in elke voortuin te herhalen dat er één groot parkachtig landschap zou ontstaan waarin je de seizoenen sterk beleeft. „De tuin van de burens doet op die manier mee met jouw eigen tuin, waardoor die veel groter lijkt en je ook geniet van wat niet van jou is”, zegt de landschapsarchitect.

Voordat Tavenier met een definitief ontwerp kwam, heeft hij met alle bewoners individueel gesproken. Ten eerste om hun de meerwaarde van een collectief ontwerp te laten zien en samen te kijken hoe ieders individuele wensen daarin passen. Maar bijvoorbeeld ook om angst voor met name het onderhoud

Tekst Miranda Vrolijk
Beeld Marnix Tavenier

van het groen weg te nemen. „Omdat er nogal wat groen toegepast zou gaan worden en sommige bewoners zichzelf niet direct als tuiniers bestempelden.” Uiteindelijk beviel het voorgestelde collectieve voortuinontwerp de bewoners zo goed dat zij bijna allemaal hun gehele voortuin door Tavenier hebben laten ontwerpen, dus tot aan de gevel en niet alleen de eerste meters.

Collectief ontwerp

Het deel van de voortuin dat aan de straat grenst, heeft een collectieve inrichting van Tavenier gekregen. Wat hij met name belangrijk vond, was om de vereiste parkeerplaatsen zo te ontwerpen dat wanneer er geen auto's zouden staan, ze niet als parkeerplaatsen zouden worden ervaren. „De tuin moet domineren in het straatbeeld.” Hij heeft daarom voor de halfverharding Grauwacke gekozen, dit materiaal heeft volgens hem een veel zachtere uitstraling dan een vaste verharding. Zijn keuze was een schot in

de roos, want sommige bewoners vinden het nu zelfs jammer dat ze hun auto in de tuin moeten parkeren en zetten hem liever ergens anders.

Als erf-grens heeft Tavenier lage hagen van *Ligustrum ovalifolium* (1,25 m) toegepast. Liguster, omdat deze een snelle groeier is, lang groen blijft en het beste in het budget paste. En hij is laag, zodat de bewoners altijd over de heggen heen kunnen kijken en de voortuinen gezamenlijk een landschap vormen. Voor privacy hoeven de hagen ook niet hoger te zijn, omdat de verspringende gevels voor veel beschutting zorgen. „Dat vind ik echt een vondst van de architect.” De *Ligustrum*-hagen zijn in een L-vorm toegepast waardoor de voortuinen niet helemaal zijn dichtgezet, zoals dat bij de achtertuinen wel is gebeurd. „Zo blijven de tuinen zich naar de straat openen.”

In elke voortuin staat min of meer op dezelfde plek een boom. „Die hoort in het straatbeeld”, vindt Tavenier. Hij heeft daarvoor wel wat bomenangst onder de bewoners moeten wegnemen. Dat is hem gelukt door uit te leggen dat een boom in de tuin voor meer diepte zorgt en voor meer privacy omdat het de overburen wat meer op afstand houdt. „En ik heb ze laten zien dat je voor de juiste boom moet kiezen, hier dus geen beuken of eiken met grote slagschaduw, maar wel *Gleditsia triacanthos* 'Imperial', *Magnolia soulangeana* en *Koeleruteria paniculata*. Mooie transparante bomen.”

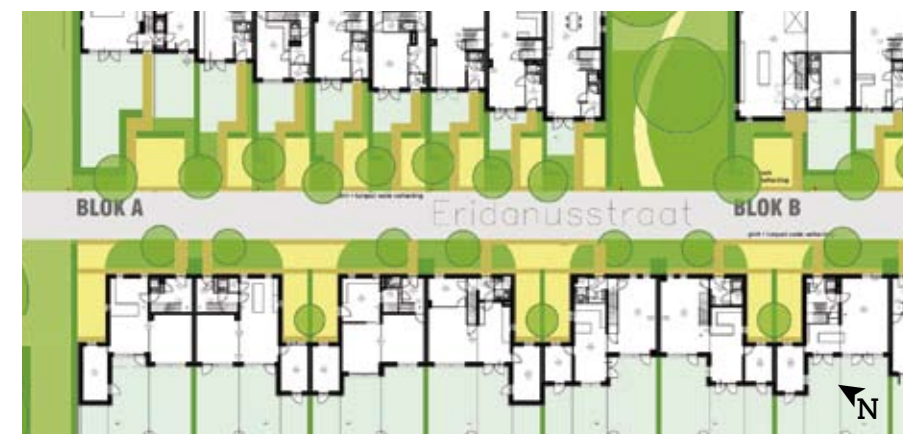
Twintig vaste planten

Verder zijn alle voortuinen voorzien van een border met vaste planten en heesters. Tavenier heeft zo'n twintig verschillende soorten in grote groepen (minimaal 1 m² groot) in de tuinen herhaald. „Zo is een beeld gecreëerd dat veel groter is dan de eigen tuin.” De gekozen soorten zijn robuust, ze kunnen tegen een stootje en zijn daardoor gemakkelijk te onderhouden. Dit doen de bewoners zelf. „Sommigen vertellen me dat ze inmiddels hoveniers zijn geworden, maar dat juist erg leuk vinden. Ik heb ervaren dat de bewoners zeer geïnteresseerd zijn in beplanting.”

De tuinpaden zijn verhard met betontegels van het Belgische Ebema, de kleur heeft Tavenier afgestemd op de aardetin-

De auto's worden in de voortuin geparkeerd, maar domineren het straatbeeld niet.

ten in de gevels van de woningen. In elke tuin maakt het pad halverwege een knik richting de voordeur, daarmee wordt enerzijds de collectieve entree gescheiden van de privé-inrichting, anderzijds is hiermee een echte routing door de tuin ontstaan.

Het deel van de voortuin dicht tegen de gevel aan heeft een persoonlijke inrichting gekregen. Sommige bewoners hebben nog meer planten toegepast, anderen kozen voor een groot terras. Tavenier: „Ik heb de bewoners op het hart gedrukt er een gebruikstuin van te maken: tot twaalf uur in de ochtend staat de zon erop en er is genoeg privacy, gebruik die ruimte!” Door die individuele invulling is er in het collectieve groen nu ook variatie, wat de ontwerper vindt passen bij het gevelbeeld, dat door het verspringen ook grillig is.

Volgens Tavenier heeft de collectieve aanpak van straten en wijken de toekomst. Hij ziet niet alleen mogelijkheden bij nieuwbouw, maar ook bij renovaties. „Je kunt het zien als revival van de tuinwijk, waarin het groen heel bepalend is voor de woonomgeving. Ik denk dat mensen moeten loskomen van de neiging om de eigen buitenruimte helemaal af te palen.” ■

Elke voortuin kreeg een border met diverse soorten vaste planten en heesters. De border wordt in de hele straat herhaald. Hier onder meer *Anemone tomentosa* 'Robustissima', *Cotinus coggygria* 'Royal Purple', *Calamagrostis brachytricha*, *Eupatorium maculatum* 'Atropurpureum' en *Echinacea purpurea* 'Rubinglow'.